

СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Шевченко Н. Ф.

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0002-5297-6588
shevchenkonf.20@gmail.com*

Деревянченко Р. В.

*аспірант кафедри психології
Запорізький національний університет
вул. Університетська, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0009-0003-8900-2124
mack97979@gmail.com*

Ключові слова: ціннісно-смилова сфера, професіоналізація, особистісні цінності, смисли, професійна мотивація, професійні інтереси.

У статті представлено результати емпіричного дослідження специфіки розвитку ціннісно-смилової сфери здобувачів вищої педагогічної освіти. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю оновлення підходів до професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах змін в освітній системі України, її інтеграції у світовий освітній простір, збереження національних цінностей та розвитку соціально орієнтованої системи цінностей і смислів. Це вимагає більш глибокого аналізу формування ціннісно-смилової сфери здобувачів вищої педагогічної освіти в контексті їхньої професіоналізації. Ціннісно-смилову сферу здобувача вищої педагогічної освіти визначено як багаторівневе структурне утворення, що включає комплекс особистісних цінностей, мотиваційних детермінант професійної діяльності та професійних інтересів. Ціннісно-смилова сфера майбутніх фахівців формується під впливом процесу професіоналізації, що супроводжується глибоким усвідомленням і прийняттям цінностей та життєвих смислів, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю та особистісним становленням. За результатами проведеного дослідження встановлено, що найбільш значущими для респондентів виявилися цінності доброти, універсалізму та досягнень, що свідчить про орієнтацію на гуманістичні ідеали, відкритість до різноманітності та прагнення до самореалізації. Професійна мотивація майбутніх педагогів характеризується високим рівнем усвідомленої професійної потреби, високою допитливістю, а також позитивним ставленням до педагогічної діяльності загалом. Водночас функціональний інтерес і епізодична цікавість мають середні показники, що може свідчити про необхідність подальшого педагогічного впливу та практичного занурення у професію. Структура професійних інтересів також виявилася ієрархізованою: домінує особистісно орієнтований «Я-інтерес», далі – зацікавленість у предметно-дисциплінарному аспекті та меншою мірою – інтерес до виховання та розвитку особистості. Таким чином, результати дослідження підтверджують, що становлення майбутнього педагога відбувається у складній взаємодії особистісних цінностей, мотиваційних установок та професійних інтересів, що зумовлює необхідність цілеспрямованої психолого-педагогічної підтримки цього процесу.

SPECIFICS OF THE VALUE-AND-SEMANTIC SPHERE DEVELOPMENT OF HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION STUDENTS

Shevchenko N. F.

*Dr. in Psychology, Professor,
Professor at the Department of Psychology
Zaporizhzhia National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine
orcid.org/0000-0002-5297-6588
shevchenkonf.20@gmail.com*

Derevianchenko R. V.

*Postgraduate Student at the Department of Psychology
Zaporizhzhia National University
Universytetska str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine
orcid.org/0009-0003-8900-2124
mack97979@gmail.com*

Key words: *value-and-semantic sphere, professionalization, personal values, senses, professional motivation, professional interests.*

The article presents results of an empirical study of the specifics of the value-and-semantic sphere development of higher pedagogical education students. The relevance of the study is due to the need to update approaches to the professional training of future teachers in the context of changes in the educational system of Ukraine, its integration into the world educational space, the preservation of national values and the development of a socially oriented system of values and senses. This requires a deeper analysis of the formation of the value-and-semantic sphere of higher pedagogical education students in the context of their professionalization. The value-and-semantic sphere of the higher pedagogical education student was defined as a multi-level structural formation that includes a complex of personal values, motivational determinants of professional activity and professional interests. The value-and-semantic sphere of future specialists is formed under the influence of the process of professionalization, which is accompanied by a deep awareness and acceptance of values and senses associated with future professional activity and personal development. According to the results of the study, the most significant values for respondents were the values of kindness, universalism and achievements, which indicates an orientation towards humanistic ideals, openness to diversity and a desire for self-realization. The professional motivation of future teachers was characterized by a high level of perceived professional need, high curiosity, as well as a positive attitude towards pedagogical activity in general. At the same time, functional interest and episodic curiosity had average indicators, which may indicate the need for further pedagogical influence and practical immersion in the profession. The structure of professional interests also turned out to be hierarchical: the personally oriented "Self-interest" dominates, followed by interest in the subject-disciplinary aspect and, to a lesser extent, interest in education and development of the personality. Thus, the results of the study confirm that the formation of a future teacher occurs in a complex interaction of personal values, motivational attitudes, and professional interests, which necessitates the need for targeted psychological and pedagogical support of this process.

Постановка проблеми. Сучасне оновлення освітньої системи України, її інтеграція у світовий освітній простір, а також збереження і розвиток найкращих традицій і здобутків неможливі

без вирішення нагальних питань кадрового забезпечення. Це висуває нові вимоги до професійної підготовки педагогічних працівників, яка повинна відповідати не лише високим стандартам фахово-

сті, а й орієнтуватися на розвиток ініціативності, креативного мислення та відкритості до навчання і змін.

Особливу значущість набуває проблема формування у здобувачів вищої педагогічної освіти соціально орієнтованої та індивідуально збалансованої системи цінностей і смислових орієнтирів, адже саме педагог покликаний бути ключовим провідником загальнолюдських і особистісних смислів. Через свої мову, поведінку та приклад він свідомо або несвідомо транслює ці цінності дітям – чутливим і сприйнятливим адресатам педагогічного впливу.

Підготовка здобувачів у закладах вищої освіти є визначальним етапом їхньої професіоналізації, оскільки в ході цього процесу відбувається глибоке усвідомлення справжніх цінностей і життєвих смислів, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю, а також їхнє внутрішнє прийняття як складової частини особистісного становлення.

Професійне становлення особистості є центральною темою багатьох авторитетних наукових праць (Ж. Вірна [2], С. Максименко [6], Н. Пов'якель [7] та ін.). У науковій літературі представлено дослідження, спрямовані на вивчення особливостей процесу професійного становлення (І. Зязюн [5], Т. Щербан [12] та ін.) та професійної свідомості майбутніх педагогів (Н. Шевченко [13], О. Чепішко [10]). Дослідники наголошують на важливості вивчення особистісного зростання вчителя в контексті ціннісно-смислової сфери (Н. Шевченко, О. Гмиріна, В. Алейкіна [11]).

Водночас у наукових дослідженнях приділено недостатню увагу системному аналізу розвитку ціннісно-смислової сфери здобувачів вищої педагогічної освіти, зокрема специфіці впливу професіоналізації на формування їхніх ціннісних орієнтацій та смислових конструктів.

Мета статті: представити результати емпіричного дослідження специфіки розвитку ціннісно-смислової сфери здобувачів вищої педагогічної освіти.

Результати дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ціннісно-смислова сфера виявляється ключовим аспектом людської психіки, який формується та функціонує лише в контексті соціального середовища, реальних взаємин та цілеспрямованих процесів навчання і виховання. Водночас індивідуальне розкриття цінностей та реалізація смислів здійснюються у процесі самовизначення та самореалізації особистості [11].

Ціннісно-смислова сфера особистості постає як інтегративне утворення, де цінності, ціннісні орієнтації та смислові структури свідомості перебувають у нерозривному взаємозв'язку. Згідно з працями науковців [3; 4], зазначена сфера

розглядається як особистісна конструкція, що характеризується структурно-функціональною організацією та тісно пов'язана з мотиваційно-потребовою, когнітивною й емоційно-вольовою сферами, виконуючи ключові функції системогенезу та саморегуляції.

Онтогенез особистості супроводжується активною трансформацією ціннісної системи на кожному віковому етапі, що зумовлює необхідність її відповідної модифікації. Генезис, еволюція, трансформація та формування цінностей і смислів є безперервним процесом протягом усього життєвого циклу індивіда. Суспільні цінності та особисті смисли характеризуються динамічністю, піддаючись часовим змінам унаслідок природних процесів переоцінки та переосмислення. На процес становлення ціннісно-смислової сфери впливає комплексна взаємодія різноманітних суб'єктивних та об'єктивних чинників. Ці чинники детермінують формування ієрархічної структури цінностей, сприяють розвитку особистісних смислів та конструюванню життєвих планів і стратегій їх реалізації. Одним із вагомих чинників виступає навчально-професійна діяльність, яка є визначальним стимулом особистісного розвитку в контексті вищої освіти [1; 3; 8].

Навчання майбутніх спеціалістів супроводжується процесом семантизації, що передбачає конструювання нового розуміння об'єктів навколишнього світу в межах їхнього індивідуального досвіду. Унаслідок цього у свідомості здобувачів педагогічної освіти формуються унікальні ціннісні орієнтації, смислові утворення та специфічне сприйняття професійного контексту, що є диференційною ознакою порівняно з представниками інших спеціальностей [10].

Здобувачі вищої педагогічної освіти інтерпретують вибрану професійну діяльність крізь призму власної ціннісної системи. Їхні сприйняття та розуміння професійної реальності є неможливими поза контекстом їхніх цінностей, оскільки вони є інтегрально пов'язаними зі смисловими утвореннями. У процесі педагогічної освіти смислопошук проявляється як активна діяльність суб'єктів освітнього процесу, спрямована на трансформацію дійсності у ціннісні орієнтири. Під час опису генезису ціннісно-смислового ставлення до майбутньої професії у студентів педагогічних спеціальностей виокремлюються три ключові етапи: ініціація особистісного смислу; інтрапсихічний розвиток цього смислу у свідомості майбутніх педагогів; екстеріоризація даного ціннісно-смислового ставлення в практичній діяльності [10; 11; 13].

Ціннісно-смислова сфера здобувача вищої педагогічної освіти розглядається нами як багаторівневе структурне утворення, що включає комплекс особистісних цінностей, мотиваційних

детермінант професійної діяльності та професійних інтересів.

Емпіричне дослідження специфіки розвитку ціннісно-сислової сфери здобувачів вищої педагогічної освіти проводилося на базі Запорізького національного університету. Дослідну вибірку становили 120 здобувачів педагогічних спеціальностей («Освітні педагогічні науки», «Дошкільна освіта», «Початкова освіта») IV курсу рівня вищої освіти «Бакалаврський» та здобувачі I та II курсів рівня вищої освіти «Магістерський».

Діагностичний інструментарій становили такі методики: «Портрет цінностей» (Ш. Шварц, адапт. І. Семків) [9]; «Самооцінка професійно-педагогічної мотивації» з метою діагностики мотивів професійної діяльності [5]; «Орієнтовна анкета» (В. Смекалов, М. Кучер) для дослідження професійних інтересів [10].

Перейдемо до аналізу результатів дослідження.

У ході діагностики було встановлено, що перше місце за значущістю серед основних цінностей у здобувачів вищої педагогічної освіти посідає цінність «доброта» ($M=10,03$ бали), що, згідно з теорією Ш. Шварца, входить до групи цінностей соціальної спрямованості. Високий рівень пріоритетності цієї цінності свідчить про те, що для респондентів важливими є турбота про інших, підтримка, співчуття, доброзичливість та готовність допомагати людям навіть без очікування винагороди чи особистої вигоди.

У контексті професійної підготовки педагогів та їхньої майбутньої діяльності це є надзвичайно позитивною тенденцією, оскільки саме доброта як базова гуманістична установка лежить в основі ефективної педагогічної взаємодії. Вона сприяє встановленню довірчих стосунків з учнями, формуванню безпечного емоційного середовища та розвитку емпатії. Така ціннісна орієнтація здобувачів вищої педагогічної освіти відповідає високим етичним стандартам професії вчителя й підкреслює їхню готовність до виконання важливої соціальної місії – виховання підростаючого покоління.

Друге місце за рівнем значущості серед базових цінностей у здобувачів вищої педагогічної освіти посідає цінність «універсальність» ($M=9,67$ бали). Універсальність також належить до блоку цінностей соціальної спрямованості та охоплює прагнення до розуміння, терпимості, захисту добробуту всіх людей і природи. Високе ранжування цієї цінності вказує на те, що досліджуваним важливо не лише піклуватися про найближче оточення, а й виявляти емпатію, толерантність та справедливість у ставленні до представників інших культур, національностей, соціальних груп. Це свідчить про наявність у здобувачів високого рівня соціальної відповідальності, гуманістичної

свідомості та відкритості до різноманіття. Для майбутнього педагога така ціннісна орієнтація є надзвичайно вагомою, оскільки в умовах сучасного полікультурного суспільства саме вчитель має бути провідником ідей рівності, поваги до прав людини, екологічної свідомості та культурної різноманітності.

Третє місце за рівнем значущості серед ціннісних пріоритетів здобувачів вищої педагогічної освіти посідає цінність «досягнення» ($M=8,53$ бали). Згідно з концепцією Ш. Шварца [9], ця цінність належить до блоку особистісного самоствердження і відображає прагнення до особистого успіху, визнання в соціальному середовищі, а також потребу в реалізації своїх здібностей. Висока оцінка цієї цінності свідчить про те, що для молодих людей важливими є самореалізація, постановка амбітних цілей і досягнення високих результатів через наполегливу працю. Їх мотивує відчуття власної ефективності, компетентності та задоволення від подолання труднощів і отриманих результатів. У контексті професійного становлення педагога цінність досягнення відіграє важливу роль, оскільки вона сприяє розвитку відповідальності, внутрішньої мотивації до самовдосконалення, цілеспрямованості та здатності до подолання професійних викликів. Разом із гуманістичними цінностями (добротою та універсальністю) досягнення як орієнтація на результат формує цілісну систему, яка забезпечує не лише ефективну діяльність, а й особистісне зростання у професії.

Досить значущою для здобувачів вищої педагогічної освіти виявилася цінність «безпека» ($M=7,98$ бали), яка свідчить про потребу в стабільності, порядку, гармонії у міжособистісних відносинах та передбачуваності життєвих умов. Для майбутніх педагогів це може бути пов'язано з бажанням мати надійне професійне середовище, де можна відчувати себе захищено та впевнено.

Натомість найнижчі позиції в ієрархії цінностей посіли такі. «Влада» ($M=6,07$ балів) – як орієнтація на контроль, домінування та соціальний статус. Це свідчить про те, що для досліджуваних не є пріоритетною потреба в перевазі над іншими чи прагнення до лідерства заради впливу. «Традиція» ($M=5,15$ балів) – як прихильність до культурних і релігійних норм. Її низький ранг може вказувати на критичне або гнучке ставлення молоді до усталених правил і звичаїв, бажання самостійно вибирати життєві орієнтири. «Конформізм» ($M=3,94$ балів) – як прагнення уникати порушення соціальних норм і уникати осуду. Така незначущість цієї цінності свідчить про високу автономність, незалежність суджень і готовність діяти відповідно до власних переконань, а не під тиском соціального оточення.

Отже, згідно з отриманими результатами, найбільш значущими для здобувачів вищої педагогічної освіти виявилися цінності «доброта», «універсальність» та «досягнення». Це свідчить про гуманістичну спрямованість їхніх життєвих орієнтацій, орієнтацію на підтримку інших, толерантність, соціальну відповідальність, а також прагнення до самореалізації, особистісного зростання й досягнення професійного успіху. Такий ціннісний профіль є важливою передумовою для формування професійної ідентичності педагога та ефективної педагогічної діяльності в умовах сучасних освітніх викликів.

Розглянемо результати дослідження професійної мотивації здобувачів вищої педагогічної освіти.

Показник професійної потреби в контексті мотивації здобувачів вищої педагогічної освіти проявився на високому рівні ($M=12,03$ бали), що свідчить про глибоку зацікавленість і внутрішню готовність до професійного зростання. Професійна потреба – це свідоме прагнення вивчати педагогіку, опановувати основи педагогічної майстерності, удосконалювати знання та навички у сфері викладання. Вона є однією з найвищих сходинок у структурі професійної мотивації, оскільки вказує не лише на інтерес до самого процесу навчання, а й на прагнення стати компетентним, відповідальним і натхненним учителем. Високий рівень цього показника свідчить про те, що здобувачі вищої педагогічної освіти сприймають майбутню професію не формально, а як значущу життєву справу, яка потребує постійного саморозвитку, рефлексії та внутрішньої відданості.

За шкалою «функціональний інтерес» показники здобувачів вищої педагогічної освіти знаходяться на середньому рівні ($M=8,79$ бали). Це свідчить про помірну, але стабільну зацікавленість студентів у засвоєнні практичних основ професії вчителя. Функціональний інтерес охоплює три важливі аспекти педагогічної діяльності: конструктивний (відбір і структурування навчального матеріалу, планування освітнього процесу), організаторський (залучення учнів, формування колективу, організація спільної діяльності), комунікативний (налагодження ефективної взаємодії з учнями, батьками та колегами).

Середній рівень цього показника говорить про те, що здобувачі освіти вже усвідомлюють важливість функціональних умінь для майбутньої професійної діяльності, проте потребують подальшого мотиваційного стимулювання, активного залучення до практичного навчання та формування більш глибокої професійної зацікавленості. Розвиток функціонального інтересу є важливою умовою формування повноцінної педагогічної компетентності.

За шкалою «допитливість, що розвивається» здобувачі вищої педагогічної освіти продемонстрували високий рівень ($M=11,25$ бали), що свідчить про їхню активну навчальну позицію, самостійність у здобутті знань і прагнення до глибшого опанування педагогіки. Цей показник відображає готовність студентів самостійно досліджувати як теоретичні, так і практичні аспекти педагогіки; виявляти ініціативу у навчанні, розробляючи власні ідеї, проєкти та підходи; адаптуватися до змін, бути відкритими до нових методик та педагогічних інновацій; упроваджувати інновації, шукаючи ефективні освітні технології та способи підвищення якості навчання. Допитливість виступає важливим чинником професійного зростання майбутнього вчителя, адже саме вона формує внутрішню мотивацію до постійного оновлення знань, розвитку критичного мислення та творчого підходу в роботі з учнями.

За шкалою «показна зацікавленість» показники здобувачів вищої педагогічної освіти знаходяться на низькому рівні ($M=3,95$ бали), що вказує на обмежену схильність до виявлення поверхневої зацікавленості в педагогічній діяльності. Показна зацікавленість характеризується тим, що студенти можуть демонструвати ентузіазм до вивчення педагогіки чи впровадження нових методик, але цей інтерес може бути несправжнім або тимчасовим. Вони можуть активно брати участь у навчальному процесі, але їхні мотиви часто зумовлені зовнішніми чинниками (наприклад, соціальним тиском або очікуваннями з боку оточення) або прагненням виглядати компетентними перед колегами чи керівництвом. Показна зацікавленість може бути формою самопрезентації, яка не має реального підґрунтя у вигляді справжнього бажання розвиватися як педагог.

За шкалою «епізодична цікавість» показники знаходяться на середньому рівні ($M=5,87$ бали), що вказує на наявність тимчасового або періодичного інтересу до певних аспектів педагогіки. Епізодична цікавість характеризується короткочасним інтересом до нових педагогічних ідей чи методик, який виникає на обмежений час, наприклад після участі в семінарі чи читання нової книги. Цей інтерес може бути нетривалим і не мати глибокого особистого значення для здобувача освіти, тому з часом він може зникнути. Такий інтерес може бути спричинений новизною ідеї або бажанням випробувати щось нове, однак його нестабільність часто залежить від зовнішніх чинників. Хоча епізодична цікавість може стимулювати нові ідеї та експерименти, вона не завжди переростає у стійкий інтерес чи глибоке бажання розвивати педагогічні навички і знання на постійній основі.

Низький показник за шкалою «байдуже ставлення» ($M=3,16$ бали) свідчить про те, що здобу-

вачі освіти мають високий рівень зацікавленості та ентузіазму до педагогічної діяльності. Це проявляється в активності та ініціативності вчителів у професійному розвитку: вони прагнуть вивчати нові методики та теорії, удосконалювати свої педагогічні навички. Студенти активно взаємодіють з учнями, а також шукають нові можливості для розвитку. Такий рівень ставлення свідчить про важливість і значущість педагогічної роботи для здобувачів освіти, що є позитивним аспектом для їх професійного становлення та ефективності навчального процесу.

Отже, дослідження професійної мотивації показало, що для респондентів характерні високий рівень професійної потреби та допитливості, середній рівень функціонального інтересу та епізодичної цікавості, відсутність показної зацікавленості та байдужого ставлення до педагогічної діяльності.

Перейдемо до аналізу результатів дослідження професійних інтересів здобувачів вищої педагогічної освіти.

Результати здобувачів вищої педагогічної освіти, за якими головним виявився «Я-інтерес» ($M=35,11$ бали), свідчать про домінування особистісно-орієнтованої мотивації у професійній сфері. Високий рівень «Я»-інтересу вказує на те, що значна частина респондентів орієнтована, насамперед, на власне благополуччя, самореалізацію, соціальний статус і зовнішнє визнання. Майбутні педагоги можуть виглядати активними і цілеспрямованими, їхня мотивація нерідко не пов'язана з інтересом до самої педагогічної діяльності чи потреб учнів. У сприятливих умовах (позитивне середовище, підтримка з боку адміністрації, схвальні відгуки тощо) здобувачі з домінуючим «Я»-інтересом можуть досягати хороших результатів, проте ці досягнення не завжди ґрунтуються на щирій зацікавленості в розвитку учнів.

За шкалою «Зацікавлений у вихованні та розвитку особистості» показник становить $M=24,97$ бали, що свідчить про помірно виражений інтерес здобувачів вищої педагогічної освіти до особистісного розвитку учнів. Такий професійний інтерес передбачає орієнтацію не лише на передачу знань, а й на формування цілісної особистості учня з урахуванням його унікальних потреб та потенціалу. Здобувачі, які виявляють подібний інтерес, прагнуть створити емоційно комфортне освітнє середовище, будують партнерські стосунки з учнями, виявляють увагу до їхніх емоційних станів і зацікавлені у формуванні моральних принципів та соціальної відповідальності. Вони сприймають учнів як рівноправних учасників освітнього процесу та надають перевагу індивідуалізованому підходу у вихованні, що сприяє гармонійному особистісному зростанню дитини.

За шкалою «Зацікавлений у предметно-дисциплінарному боці професії» середній показник становить $M=32,34$ бали, що свідчить про високий рівень інтересу здобувачів до змістовного боку своєї професійної діяльності. Такий інтерес указує на прагнення глибше пізнати свій предмет, удосконалити професійні вміння, застосовувати знання на практиці та виконувати професійні завдання сумлінно й ефективно. Особистості з високими показниками на цій шкалі, як правило, виявляють глибоке розуміння своєї галузі, зацікавленість у постійному професійному розвитку, участі в науково-практичних заходах та обміні досвідом у фахових спільнотах. Вони активно шукають нові методи і підходи до викладання, відкриті до змін і нововведень, а також прагнуть не лише до якісного виконання своїх обов'язків, а й до конструктивної співпраці з колективом, у межах якої відстоюють власну позицію як вагому для досягнення спільного результату.

Результати дослідження професійних інтересів показали, що головним виявився «Я-інтерес», на другому місці – зацікавленість у предметно-дисциплінарному боці професії, на третьому – зацікавленість у вихованні та розвитку особистості учнів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Висвітлено результати емпіричного дослідження специфіки розвитку ціннісно-сислової сфери здобувачів вищої педагогічної освіти. Установлено, що ціннісно-сислова сфера здобувачів вищої педагогічної освіти має складну, багатовимірну структуру, що формується під впливом процесу професіоналізації. Найбільш значущими для респондентів виявилися цінності доброти, універсальності та досягнень, що свідчить про орієнтацію на гуманістичні ідеали, відкритість до різноманітності та прагнення до самореалізації. Професійна мотивація майбутніх педагогів характеризується високим рівнем усвідомленої професійної потреби, високою допитливістю, а також позитивним ставленням до педагогічної діяльності загалом. Водночас функціональний інтерес і епізодична цікавість мають середні показники, що може свідчити про необхідність подальшого педагогічного впливу та практичного занурення у професію. Структура професійних інтересів також виявилася ієрархізованою: домінує особистісно орієнтований «Я-інтерес», далі – зацікавленість у предметно-дисциплінарному аспекті та меншою мірою – інтерес до виховання та розвитку особистості. Таким чином, результати дослідження підтверджують, що становлення майбутнього педагога відбувається у складній взаємодії особистісних цінностей, мотиваційних установок та професійних інтересів, що зумовлює необхідність ціле-

спрямованої психолого-педагогічної підтримки цього процесу.

Перспективним напрямом розвитку наукової проблематики вважаємо порівняльні

дослідження здобувачів освіти різних спеціальностей, що дасть змогу виявити професійно-специфічні особливості ціннісно-сміслової сфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бадер С.О. Фактори формування ціннісно-сміслових орієнтацій майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2019. Вип. 72. Т. 1. С. 42–45. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-1.09>
2. Вірна Ж.П. Мотиваційно-сміслова регуляція у професіоналізації психолога : монографія. Луцьк : Вежа, 2003. 220 с.
3. Горбань Г.О., Шевченко Н.Ф. Професійна свідомість психолога: структурно-функціональний аналіз. *Проблеми сучасної психології*. 2022. № 1. С. 16–26. <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2022-1-2>
4. Дорошко І.І., Малихіна О.Є., Абаньшина С.Є. Вивчення структурних компонентів ціннісно-сміслової сфери особистості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Психологія»*. 2023. № 3. С. 103–108. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2023.3.21>
5. Зязюн І.А., Крамушенко Л.В., Кривонос І.Ф. Педагогічна майстерність. Київ : СПД Богданова А.М., 2008. 376 с.
6. Максименко С.Д., Заброцький М.М. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування) : посібник. Київ : Главник, 2005. 112 с.
7. Пов'якель Н.І. Професіогенез саморегуляції професійного мислення в системі фахової підготовки практичних психологів : монографія. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003. 295 с.
8. Садова М.А. Психологічні особливості впливу ціннісно-сміслової сфери на професійне самовизначення обдарованої молоді. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2020. Т. 31(70). № 3. С. 33–38. <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2020.3/06>
9. Семків І.І. Адаптація методики Ш. Шварца «Портрет цінностей» українською мовою. *Практична психологія та соціальна робота*. 2013. № 1. С. 12–28.
10. Чепішко О.І. Психологічні умови розвитку професійної свідомості майбутніх вчителів соціогуманітарного профілю : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2015. 250 с.
11. Шевченко Н., Гмиріна О., Алейкіна В. Психологічні особливості розвитку ціннісно-сміслової сфери майбутніх вчителів. *Вісник Львівського університету. Серія «Психологічні науки»*. 2024. Вип. 20. С. 39–45. DOI: <https://doi.org/10.30970/PS.2024.20.6>
12. Щербан Т., Щербан Г. Навчальні задачі у фаховій підготовці майбутнього вчителя початкових класів. *Професійна підготовка фахівців у системі дошкільної та початкової освіти в умовах полікультурного середовища: теоретико-практичний аспект* : колективна монографія / за заг. ред. В.І. Кобалю. Мукачево : РВВ МДУ, 2021. С. 374–398.
13. Shevchenko N. Features of future teachers' professional consciousness development in the process of professional education. *Journal of psychology research*. 2021. № 27(10). С. 84–91. DOI: <http://doi.org/10.15421/102108>

REFERENCES

1. Bader S.O. (2019). Faktory formuvannia tsinnisno-smyslovykh oriiientatsii maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity [Factors of formation of value-semantic orientations of future educators of preschool educational institutions]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Dragomanova – Scientific journal of the NPU named after M.P. Dragomanov*. 72(1): 42–45. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.72-1.09> [in Ukrainian].
2. Virna Zh.P. (2003). Motyvatsiino-smyslova rehuliatsiia u profesionalizatsii psykhologa: monohrafiia [Motivational and semantic regulation in the professionalization of a psychologist: monograph]. Luts'k: Vezha. [in Ukrainian].
3. Horban H.O., Shevchenko N.F. (2022). Profesiina svidomist psykhologa: strukturno-funktsionalnyi analiz [Professional consciousness of a psychologist: structural and functional analysis]. *Problemy suchasnoi psykhologii – Problems of modern psychology*. 1: 16–26. <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2022-1-2> [in Ukrainian].
4. Dorozhko I.I., Malykhina O.Ye., Abanshyna S.Ye. (2023). Vyvchennia strukturnykh komponentiv tsinnisno-smyslovoi sfery osobystosti [Study of the structural components of the value-semantic sphere of

- personality]. *Naukovyi visnyk Uzhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhorod National University*. Serii: Psykholohiia, №3, 2023. S. 103–108. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2023.3.21> [in Ukrainian].
5. Ziazun I.A., Kramushchenko L.V., Kryvonos I.F. (2008). Pedahohichna maisternist [Pedagogical Mastery]. Kyiv: SPD Bohdanova A.M. [in Ukrainian].
 6. Maksymenko S.D., Zabrotskyi M.M. (2005). Tekhnolohiia spilkuvannia (komunikatyvna kompetentnist uchytelia: sutnist i shliakhy formuvannia) [Communication technology (teacher's communicative competence: essence and ways of formation)]. Kyiv : Hlavnyk. [in Ukrainian].
 7. Poviakel N.I. (2003). Profesiohenizatsiia profesiinoho myslennia v systemi fakhovoi pidhotovky praktychnykh psykholohiv: monohrafiia [Professionalization of self-regulation of professional thinking in the system of professional training of practical psychologists: monograph]. Kyiv: NPU imeni M.P. Drahomanova. [in Ukrainian].
 8. Sadova M.A. (2020). Psykholohichni osoblyvosti vplyvu tsinnisno-smyslovoi sfery na profesiine samovyznachennia obdarovanoi molodi [Psychological features of the influence of the value-semantic sphere on the professional self-determination of gifted youth]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho – Scientific notes of the V.I. Vernadsky TNU*. 31 (70). 3: 33–38. <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2020.3/06> [in Ukrainian].
 9. Semkiv I.I. (2013). Adaptatsiia metodyky Sh. Shvartsa «Portret tsinnosti» ukrainskoiu movoiu [Adaptation of Sh. Schwartz's methodology «Portrait of Values» in Ukrainian]. *Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota – Practical Psychology and Social Work*. 1: 12–28. [in Ukrainian].
 10. Chepishko O.I. (2015). Psykholohichni umovy rozvytku profesiinoi svidomosti maibutnykh vchyteliv sotsiohumanitarnoho profilu [Psychological conditions of the professional consciousness development of future teachers of socio-humanitarian profile]. *Candidate's thesis*. Kyiv, 2015. [in Ukrainian].
 11. Shevchenko N., Hmyrina O., Aleikina V. (2024). Psykholohichni osoblyvosti rozvytku tsinnisno-smyslovoi sfery maibutnykh vchyteliv [Psychological features of the development of the value-and-semantic sphere of future teachers]. *Visnyk Lvivskoho universytetu – Bulletin of Lviv University*. 20: 39–45. <https://doi.org/10.30970/PS.2024.20.6> [in Ukrainian].
 12. Shcherban T., Shcherban H. (2021). Navchalni zadachi u fakhovii pidhotovtsi maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv [Educational tasks in professional training of future primary school teachers]. *Profesiina pidhotovka fakhivtsiv u systemi doshkilnoi ta pochatkovoi osvity v umovakh polikulturnoho sere-dovyscha: teoretyko-praktychnyi aspekt: kolektyvna monohrafiia – Professional training of specialists in the system of preschool and primary education in a multicultural environment: theoretical and practical aspect: collective monograph* / za zah.red. V.I. Kobalia. Mukachevo: RVV MDU. 374–398. [in Ukrainian].
 13. Shevchenko N. (2021). Features of future teachers' professional consciousness development in the process of professional education. *Journal of psychology research*. 27 (10): 84–91. <http://doi.org/10.15421/102108>